

Factor temps i regeneració urbana

La regeneració de la vida urbana és un tema central a moltes ciutats europees, que exigeixen estratègies d'actuació noves i innovadores. El factor temps ha esdevingut una eina decisiva, no només en el desenvolupament i la gestió d'aquestes estratègies, sinó també en el disseny i el funcionament de les intervencions corresponents a l'espai públic.

El factor temps caracteritza de forma especial la segona etapa de la modernitat en què ens trobem, que Zigmunt Bauman denomina “modernitat líquida”¹, en contrast amb una primera etapa o “modernitat sòlida”. L'analogia del fluid, com a estat dels cossos que varien la forma al llarg del temps, no només retrata gràficament la capacitat enorme de transformació de la societat actual, sinó que també subratlla la rapidesa amb què s'esdevé aquesta transformació.

La ciutat de la modernitat líquida es caracteritza més que mai per una estructura social en contínua evolució, influïda, entre altres factors, pels fluxos migratoris, les fluctuacions econòmiques, l'augment de l'atur –que es concentra als barris marginals– o la pressió del mercat, que genera mutacions enormes en l'estructura social de certs districtes.

La rapidesa amb què l'estructura social evoluciona és sovint molt superior a la velocitat amb què es transforma l'hàbitat urbà per donar resposta a aquests canvis. Aleshores es produeixen situacions de conflicte que generen la degradació de la vida urbana. Moltes vegades, aquesta degradació s'accentua per la manca de mecanismes de reacció ràpida dels organismes municipals per fer front a les noves situacions.

D'altra banda, tradicionalment, la degradació de l'estructura urbana i social de certes zones de la ciutat s'ha combatut amb operacions urbanístiques de regeneració urbana que implicaven la demolició de part de l'estructura urbana consolidada i la construcció de noves edificacions i equipaments. Aquestes intervencions es duïen a terme en un context caracteritzat per una activitat econòmica intensa que mobilitzava la inversió de capital privat, o bé tenien el suport del saludable estat financer dels organismes municipals, que podien promoure

¹ Bauman, Z. *Liquid Modernity*. Cambridge: Polity Press, 2000

actuacions públiques. Què passa, però, quan la crisi econòmica ha paralitzat el sector privat, i el sector públic, immobilitzat per les noves polítiques d'austeritat de despeses per reduir el dèficit, no pot crear per si mateix intervencions de regeneració urbana? Quines són les noves eines de què disposen els ajuntaments per fomentar la vida pública i la cohesió social als teixits urbans danyats?

Estratègies d'acupuntura a l'espai públic

Malgrat que la major part de la problemàtica de la degradació de la vida urbana no és nova, a moltes localitats europees hi ha una preocupació creixent per resoldre-la. D'una banda, aquesta preocupació es deriva de l'augment de la inestabilitat social a barris amb índexs elevats d'immigració no adaptada socialment, de la inseguretad ciutadana a centres urbans on la vida pública està desapareixent dels carrers o de la manca de cohesió social latent als nous desenvolupaments urbans. D'altra banda, és fruit de la llarga crisi econòmica europea, que en algunes ciutats ha reduït de forma alarmant la capacitat dels mecanismes urbanístics tradicionals per exercir d'instruments de regeneració urbana.

Davant aquest nou panorama, a algunes viles europees s'estan desenvolupant propostes alternatives interessants per donar respostes efectives als nous reptes del moment. La regeneració s'estructura amb noves estratègies d'acupuntura urbana desenvolupades exclusivament en l'àmbit de l'espai públic, basades en intervencions puntuals, independents però coordinades, que podríem denominar "acupuntura de l'espai públic"². Aquestes estratègies es desenvolupen mitjançant intervencions de baix cost que pretenen, amb els mitjans mínims, assolir l'impacte màxim en la regeneració de la vida urbana. S'hi combinen noves eines, com ara la participació ciutadana en diferents fases del procés, amb factors com la temporalitat de les intervencions o fins i tot la seva capacitat de mutació al llarg del temps.

Malgrat que, de moment, aquestes iniciatives són pioneres i sorgeixen com a accions aïllades, comparteixen molts factors i poden constituir, en un futur proper, una nova eina d'actuació que els organismes de gestió dels ajuntaments europeus podrien utilitzar de forma quotidiana. Aquestes iniciatives podrien generar una nova disciplina de l'urbanisme amb els seus propis mecanismes d'anàlisi, creació d'estratègies i gestió del procés. Per aquest motiu, algunes de les estratègies més interessants desenvolupades darrerament a diferents ciutats europees s'han explorat en un projecte de recerca, finançat pel govern holandès, que hem anomenat *Public Space Acupuncture*³.

En l'estudi d'aquestes estratègies, el factor temps és un dels elements principals que determinen l'èxit de la majoria dels casos d'estudi investigats. Tot seguit descrivim tres de les iniciatives analitzades, situades a Saragossa, Utrecht i Viena, i tres de les formes principals d'integrar el factor temps a les estratègies d'acupuntura de l'espai públic explorades.

▲ Saragossa

▲ gravalosdimonte arquitectos. San Agustín, Saragossa, 2009. Foto: Patrizia di Monte, Ignacio Grávalos

2 Solà-Morales, M.; Frampton, K.; Ibelings, H. *A Matter of Things*. Rotterdam: NAI Publishers, 2008

3 Hernández Mayor, J.; Casanova García, H. "The Regeneration of Public Life". *Scape Magazine*, núm. 1 (2011), p. 18-25

▲ gravalosdimonte arquitectos. San José, Saragossa, 2010. Foto: Patrizia di Monte, Ignacio Grávalos

Estratègia *Estonoesunsolar* a Saragossa

En l'estratègia desenvolupada a la ciutat de Saragossa, hi conflueix un seguit de factors urbans i socials que creen la necessitat de generar una estratègia específica, no convencional i basada en l'agilitat de resposta. El ràpid deteriorament urbà de determinades zones del nucli històric de Saragossa es fa palès en l'aparició de multitud de solars buits abandonats. Així mateix, l'augment desproporcionat d'immigrants que s'allotgen a les zones més desfavorides de la ciutat coincideix amb el desplaçament de part de la població autòctona a zones de nova creació als suburbis. Els veloços canvis socials produeixen transformacions profundes en la composició familiar resident als habitatges del nucli històric, s'hi incrementa el nombre de famílies i, per tant, el nombre de nens. Amb la irrupció de la crisi financera a l'estat espanyol, augmenta l'atur, que en una primera etapa afecta més la població immigrant veïna d'aquestes zones. Tot plegat crea una situació excepcional, amb una espiral d'esdeveniments que fomenta la degradació urbana i, en el futur, pot comportar problemes socials greus, com ja ha passat a nombrosos nuclis històrics d'algunes localitats europees.

Davant aquesta situació, l'Ajuntament de Saragossa va desenvolupar l'estratègia *Estonoesunsolar*, coordinada per l'arquitecta Patrizia di Monte. Es va obrir una oficina tècnica que primerament donés una resposta ràpida i efi-

▼ gravalosdimonte arquitectos. San Blas, Saragossa, 2009. Foto: Patrizia di Monte, Ignacio Grávalos

caç a alguns dels problemes urbans plantejats. Aquesta oficina, que depèn de l'entitat municipal Zaragoza Vivienda, va combinar un pla de col·locació per donar feina a 40 persones desocupades de la zona. Consistia en un projecte de neteja dels solars buits, que es va transformar en una estratègia per donar ús públic a aquests espais abandonats. Així, molts d'aquells nombrosos solars, tant privats com públics, del dens nucli històric de Saragossa van esdevenir petites places, zones de joc infantils i jardins integrats a la xarxa d'espais públics urbans.

El factor temps va tenir un paper crucial en el desenvolupament de l'estratègia. La velocitat de reacció i l'autonomia operativa de l'oficina tècnica són algunes de les claus de l'èxit.

L'oficina, amb un pressupost reduït, la majoria del qual destinat a pagar el salari dels integrants del pla de col·locació, amb una petita part per adquirir els materials que requeria la iniciativa, va fer 14 intervencions a l'espai públic el primer any i 15 el segon. Això vol dir que les gestions per obtenir el permís del propietari per fer-hi la intervenció, l'elecció dels solars mitjançant un procés de participació ciutadana, i el disseny i la construcció posterior del projecte es van completar en una mitjana de menys de quatre setmanes per intervenció. Així mateix, l'agilitat de l'oficina tècnica a l'hora de gestionar i mantenir les intervencions realitzades va ser essencial per garantir l'èxit de l'estratègia, modificar les intervencions menys reeixides quan fos necessari i aprendre de les experiències passades per millorar les actuacions futures.

La naturalesa pròpia de l'estratègia *Estonoesunsolar*, que actua a parcel·les on algun dia s'edificarà, denota el caràcter temporal de les intervencions. Tanmateix, malgrat que cada intervenció tingui més o menys duració segons la disponibilitat del solar, l'estratègia global pot arribar a tenir un caràcter permanent. Això passa quan s'esdevé un cicle en què es construeix als solars buits i se'n generen de nous contínuament, que al seu torn es colonitzen mitjançant intervencions d'acupuntura de l'espai públic.

Estratègia *Beyond* al nou barri de Leidsche Rijn, a Utrecht

Leidsche Rijn és un nou barri residencial de ràpid desenvolupament d'Utrecht. Iniciat com un pla urbà de nova planta als anys noranta, l'any 2001 tenia ja 16.000 habitants, i 25.000 el 2011. En l'actualitat, encara continua creixent, i se'l considera el desenvolupament urbà més gran que ha viscut Holanda en els darrers anys.

El seu creixement veloç i extraordinari ha partit de la gran demanda d'habitatges nous que hi ha hagut al país en els temps recents. El resultat ha estat una urbanització gegantina basada en la construcció de cases aïllades, aparellades o en filera, totes equipades amb jardins privats.

Com molts altres nous desenvolupaments urbans al país, al principi el van colonitzar de seguida residents "pioners" que no tenien cap relació amb l'indret ni entre ells mateixos. En aquesta etapa les relacions socials solen ser gairebé inexistentes, i la cohesió social és molt fràgil.

▲ Leidsche Rijn en Utrecht

El nom de l'estratègia *Beyond*⁴, desenvolupada a Leidsche Rijn, fa referència al concepte "més enllà [*beyond* en anglès] dels processos normals de planificació". És una estratègia d'actuació a mig termini iniciada el 2001, que consisteix en un seguit d'accions i intervencions artístiques a l'espai públic que, d'una banda, pretenen fomentar la relació entre la ciutadania i l'indret on resideix i, de l'altra, aspiren a reforçar la relació entre el veïnat i enriquir la vida pública del nou barri.

El factor temps té un paper important en el desenvolupament i la gestió de *Beyond*. En primer lloc, perquè l'estratègia s'ha dissenyat, en principi, per actuar durant un període de deu anys. En aquesta etapa, el nou desenvolupament urbà encara està en fase de creixement i li falten alguns dels equipaments bàsics. És en aquest moment que l'estratègia pot ser més eficient com a instrument que ajudi a construir una estructura cultural i social que, un cop transcorregut aquest període, podrà continuar consolidant-se per ella mateixa.

Per desenvolupar i gestionar l'estratègia, es va crear una organització independent anomenada Bureau Beyond. La formava un petit equip d'especialistes encarregats de crear el programa complet d'intervencions, designar els artistes, dissenyadors i arquitectes que hi participarien i planificar l'inici i el contingut de cada projecte. Aquest equip controlava el ritme d'implementació de l'estratègia organitzant intervencions temporals en un període de temps curt, que poguessin respondre a les noves necessitats de la població creixent de Leidsche Rijn. A banda de la dificultat d'aquesta tasca, és molt estimulant la idea que, en un nou desenvolupament urbà, un equip d'experts treballés constantment en l'anàlisi de les conseqüències socials generades per les deficiències del desenvolupament del pla i creés un programa complementari per equilibrar la vida urbana i generar certa identitat cultural i social.

Més enllà del desenvolupament i la gestió de *Beyond*, el factor temps determina el caràcter específic de les intervencions en si mateixes, que poden definir-se com intervencions d'emergència o intervencions-prova.

En algunes ocasions, les intervencions es van dur a terme en indrets específics del barri, arran de la manca d'equipaments bàsics en les primeres

⁴ Van Gestel, T.; Heezen, H.; Zonnenberg, N. *Art As Urban Strategy: Beyond Leidsche Rijn*. Rotterdam: NAI Publishers, 2010.

▲ Milohnic & Paschke i.s.m. Resonatorcoop. *The Parasol*, Leidsche Rijn, 2001-04. Foto: Misha de Ridder.

▼ Bik van der Pol y Korteknie Stuhlmacher Architecten. *Nomads in Residence*, Leidsche Rijn, 2004. Foto: Jos van der Pol

fases de la iniciativa. Per suplir aquesta mancança, van bastir pavellons temporals com *The Paper Dome*, dissenyada per Shingeru Ban i construïda amb 700 tubs de cartró l'any 2004. Funciona com un espai multifuncional de caràcter temporal que acull tota mena d'esdeveniments, com ara concerts, dansa, teatre, patinatge sobre gel a l'hivern o fires d'art.

Altres intervencions temporals funcionen com a assaigs per valorar l'acceptació social de programes determinats i les possibilitats d'intervencions futures permanents en certes localitzacions. De fet, algunes de les intervencions temporals que van tenir més èxit, com *Het Gebouw* (L'edifici) –de l'artista Stanley Brouwn, en col·laboració amb l'arquitecte Bertus Mulder–, un pavelló d'exposicions temporal, han passat a ser permanents. *Het Gebouw* el formen dos volums prismàtics superposats de 27,3 metres de longitud, 3,9 metres d'ample i 3,9 metres d'alt, girats l'un respecte de l'altre 90 graus. S'ha convertit en un icona visual del barri, que marca un dels seus focus culturals principals.

L'estratègia *Beyond* es va concebre com una estratègia mutant destinada a

evolucionar i transformar-se al llarg del temps. Amb aquesta finalitat, algunes de les intervencions –denominades “paràsits”– es podien desplaçar a diferents localitzacions del barri, per posar-hi en marxa determinats programes, i alhora provocar la sorpresa i la curiositat de la ciutadania. Amb aquesta iniciativa, s'accentuava la sensació d'activitat del barri i es distribuïen els programes d'activitats per les diferents àrees. Les intervencions *The Parasol*, *Site Bazeille* i *Nomads in Residence* són alguns exemples de pavellons

paràsits en què, de vegades, els artistes convidats hi vivien i treballaven fent-hi programes d'activitats, l'objectiu dels quals era convertir els residents en actors actius de la vida urbana del barri.

▲ Shingeru Ban. *The Paper Dome*, Leidsche Rijn, 2004. Foto: Misha de Ridder

▲ Stanley Brouwn i.s.m. Bertus Mulder. *Het Gebouw*, Leidsche Rijn, 2005. Foto: Misha de Ridder

▼ Museumsquartier, Vienna

Estratègia transformable a l'espai públic del MuseumsQuartier de Viena

Després de molts anys de planejament, el MuseumsQuartier de Viena es va inaugurar l'any 2001, sense haver-ne programat l'ús de l'espai públic dels patis. El cost elevat de les noves edificacions, els problemes d'accessibilitat per a discapacitats i l'absència de vida als espais públics van formar una imatge negativa del nou complex cultural, que va dificultar l'arribada de visitants i l'aspiració de convertir-se en un nou centre d'activitat de la ciutat i del barri.

A fi de pal·liar la manca de vida als espais públics, l'organisme gestor del complex va convocar un concurs entre joves arquitectes per dissenyar un sistema de mobiliari urbà multifuncional. El concurs el va guanyar l'equip PPAG, amb el seu sistema *ENZI*, que es va presentar per primer cop al MuseumsQuartier a l'hivern de 2002, en forma d'iglús.

L'estratègia adoptada al MuseumsQuartier, a fi de fomentar-hi la vida pública i transformar-ne els patis buits en un espai públic atractiu perquè en gaudeixi la ciutadania, està basada en la combinació d'un sistema versàtil i atractiu de mobiliari urbà amb un programa variat d'activitats, planejat curosament, per a les diferents estacions de l'any. Els 116 elements modulars del sistema, fets de poliestirè expandit, es podien traslladar amb facilitat a diferents posicions del pati del complex. Així mateix, es van dissenyar tenint en compte un gran nombre de combinacions possibles entre ells, per obtenir-ne diferents configuracions espacials. Els visitants no van trigar a reaccionar-hi amb entusiasme, emprant els elements modulars com a lloc de descans, de manera que l'indret es va convertir en un popular punt de trobada. Paral·lelament, es va desenvolupar un programa cultural variat que incloïa concerts, actuacions de dansa, passarel·les de moda o jocs d'hivern, i el MuseumsQuartier va esdevenir un nou espai públic vibrant de l'escena cultural vienesa.

El factor temps configura l'eix que articula tota l'estratègia, i la transforma en una novetat excepcional. La iniciativa, doncs, no s'entén com un conjunt d'intervencions a diferents punts de l'espai, sinó com un seguit d'intervencions que se succeeixen una rere l'altra, de manera que esdevé una estratègia mutant en contínua evolució.

La planificació acurada de l'evolució de la proposta al llarg del temps està coordinada per MuseumsQuartier E+B, l'organisme encarregat de la programació cultural del centre, i per PPAG Architects, els responsables del disseny específic de cada intervenció. Junts coordinen i dissenyen el programa d'activitats i les diferents configuracions espacials que presenta el sistema modular al llarg de les intervencions planejades durant l'any. Ells controlen

▼ PPAG architects ztgmbh. Museumsquartier, Vienna, 2005-09. Foto: PPAG

el ritme de la transformació de la vida urbana als patis. En aquest cas, no ho fan mitjançant la reacció àgil davant els condicionants urbans i socials, sinó a través d'un ritme bàsic de transformació prou flexible per introduir-hi eventualment noves activitats o esdeveniments especials que dinamitzin en cada moment la vida urbana.

La manipulació controlada de l'aspecte i l'activitat de l'espai públic transformen la ciutat en un teatre urbà⁵ on els ciutadans esdevenen actors i espectadors al mateix temps. Aquest teatre urbà posa en relleu el vessant més públic de la vida urbana, a diferència d'altres estratègies, que potencien els aspectes més domèstics o col·lectius.

L'escenificació de la vida pública necessita també un escenari adequat per representar-se. Aquest escenari són els patis barrocs dels antics estables de la cort, on la identitat històrica de l'indret es barreja amb la contemporaneïtat cultural del present. És un espai enclaustrat per l'arquitectura que, a guisa de *piazza* italiana, es transforma en el plató ideal per a la representació improvisada de la vida pública.

El planejament temporal minucios de l'estratègia provoca, primerament, la curiositat i l'atracció de la ciutadania davant la novetat. En segon lloc, el caràcter mutant de les intervencions, combinat amb un programa acurat d'activitats, manté l'interès del veïnat i hi genera l'hàbit d'ús d'aquest espai públic. En cert moment, l'espai públic passa de ser un lloc excepcional a transformar-se en un indret quotidià per a molts ciutadans, i s'utilitza com a lloc improvisat de lleure i descans integrat en la vida pública de la localitat.

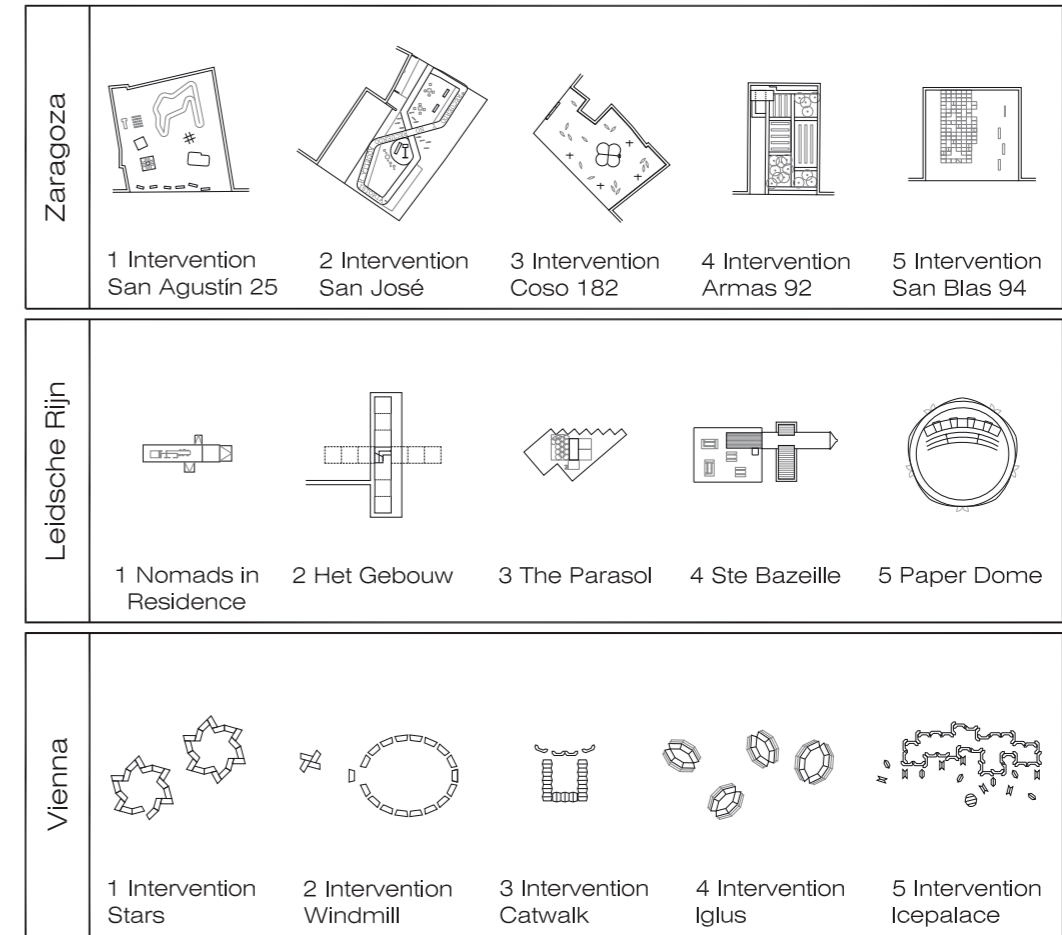
“El factor temps configura l'eix que articula tota l'estratègia, i la transforma en una novetat excepcional”

5 Sennet, R. *The Fall of Public Man*. Nova York: Knopf, 1977.

El factor temps i el procés de gestió de l'estratègia: sistemes de gestió interactius

Si entenem la ciutat com un organisme complex en contínua evolució, l'urbanisme és el mecanisme principal que controla algunes de les funcions d'aquest organisme, en regula el creixement, dicta com transformar els teixits urbans existents i defineix les activitats que cal desenvolupar a les diverses zones.

Cada ajuntament té el seu propi mecanisme per controlar el bon funcionament de la ciutat sota certes condicions convencionals. Ara bé, ocasionalment, quan algunes parts de la localitat estan subjectes a situacions extraordinàries, perilla l'equilibri de la vida urbana. En aquestes circumstàncies especials, la majoria de les nostres ciutats no estan preparades per reaccionar àgilment davant els nous reptes, i els mecanismes urbanístics no resulten efectius per donar-los resposta. En aquests casos, calen mecanismes flexibles i potser no ortodoxos que responguin ràpidament a les noves conjuntures, com passa amb les estratègies desenvolupades en el programa *Estonoesunsolar* a Saragossa i *Beyond Leidsche Rijn* a Utrecht.

▲ Comparació de les intervencions a les tres ciutats

En la majoria dels casos analitzats, es van obrir oficines de gestió específiques per controlar el desenvolupament de cada estratègia. L'oficina tècnica Estonoesunsolar, dependent de Zaragoza Vivienda, i el Bureau Beyond a Utrecht tenien la labor de facilitar la consecució de les intervencions, avaluar-ne els resultats i reaccionar-hi amb noves intervencions o modificacions de les existents. La majoria d'aquestes oficines les dirigeixen equips d'experts compactes, molt versàtils i operativament autònoms.

El factor temps en les intervencions temporals: intervenció-prova i d'emergència

Normalment, les intervencions a l'espai públic, com ara la renovació d'un carrer o la creació d'una nova plaça, tenen un període de vida limitat. Fins i tot caldrà que les intervencions dissenyades per durar molt es modifiquin o es renovin completament, per la degradació natural dels materials emprats, els danys derivats d'accidents i actes vandàlics o, de vegades, la manca d'ús motivada pels canvis en els hàbits urbans.

Conscients d'aquest fet, les noves intervencions alternatives a l'espai públic tenen més en compte la vida estimada de l'obra, a la qual cal ajustar el disseny i la materialització, per aconseguir un producte més eficient i sostenible. Així mateix, la sincronització acurada d'un programa d'activitats adequat amb la vida útil de la intervenció ajuda a fomentar l'ús màxim de l'espai públic durant aquest període.

La intervenció temporal és, en termes generals, una eina eficient de regeneració de la vida urbana que, gràcies a la seva existència breu, facilita la sincronització d'un ús específic amb la seva vida útil.

Les estratègies basades en intervencions temporals tenen dos objectius principals: funcionar com a solucions d'emergència per respondre puntualment a una problemàtica urbana específica, com en el cas de les intervencions als solars buits de Saragossa; o funcionar com a intervenció de prova per desenvolupar posteriorment intervencions més permanents, com van fer amb alguns dels pavellons temporals construïts a Leidsche Rijn, o amb la primera generació de mòduls *ENZI* de polièster expandit, que arran del seu èxit van evolucionar fins als mòduls *ENZOS* fets de polietilè, perquè duressin més.

Un exemple conegut d'intervencions d'emergència a l'espai públic va ser l'estratègia d'Aldo van Eyck⁶ entre 1947 i 1978, consistent en la creació de més de 700 intervencions que van transformar els múltiples solars buits i petites superfícies intersticials del sòl públic d'Amsterdam en zones de joc infantils, algunes encara en ús. L'estratègia responia a la necessitat creixent d'àrees lúdiques per a la canalla, alhora que fomentava l'ús de l'espai públic i la interacció entre els ciutadans.

Un cas exemplar d'intervenció-prova és l'estratègia desenvolupada pel departament de trànsit de la ciutat de Nova York, que durant unes setmanes va prohibir la circulació de cotxes a uns dels indrets més congestionats de la ciutat, Times Square. La calçada es va transformar en una zona per als vianants, equipada amb 376 gandules. La intervenció-prova, que es va fer durant l'estiu de 2009, no només pretenia registrar el comportament del trànsit als volts de la plaça i la transformació consegüent de la vida urbana en aquest indret de la ciutat, sinó també comprovar la reacció de la ciutadania i l'opinió pública davant el canvi, per estimar les conseqüències futures d'una possible acció més duradora.

“L’alternativa a les intervencions estàtiques i monofuncionals tradicionals, que podrien definir-se, en paraules de Zigmunt Bauman, com ‘estratègies sòlides’, són les propostes mòbils, mutables i transformables que formen el que podríem anomenar ‘estratègies líquides’”

⁶ Lefaivre, L.; de Roode, I.; Fuchs, R. H. *Aldo van Eyck: The playgrounds and the city*. Amsterdam: Stedelijk Museum, 2002.

Las intervencions mutants: estratègies que evolucionen en el temps

Un dels exemples més notables d'espai públic viu és Paley Park⁷, a Nova York (1967). La popularitat d'aquesta petita porció d'espai públic és fruit, en part, del seu funcionament: és com una illa tranquil·la on el ciutadà pot descansar protegit del soroll de l'entorn. Un altre motiu és que el mobiliari urbà del parc, constituït per cadires mòbils, brinda la possibilitat d'utilitzar-ne la superfície de moltes formes diferents, segons l'hora del dia, l'estació de l'any i la necessitat d'estar sol o en grup. Així, l'espai públic es concep com una part de la ciutat en contínua transformació, que evoluciona constantment al llarg del dia i de les estacions de l'any.

Aquesta capacitat de transformació de l'espai públic per respondre als requeriments funcionals canviants al llarg del temps té un potencial enorme de desenvolupament en les estratègies d'acupuntura de l'espai públic. L'alternativa a les intervencions estàtiques i monofuncionals tradicionals, que podrien definir-se, en paraules de Zigmunt Bauman, com “estratègies sòlides”, són les propostes mòbils, mutables i transformables que formen el que podríem anomenar “estratègies líquides”, com la desenvolupada als patis del MuseumsQuartier a Viena.

Les estratègies d'acupuntura de l'espai públic basades en intervencions mutants han de planificar acuradament les variacions de les diferents configuracions que es desenvoluparan al llarg del temps, com s'esdevé en la sèrie de desplaçaments de les intervencions “paràsits” a Leidsche Rijn, o en el desenvolupament de totes les configuracions a partir dels mòduls *ENZOS* durant les estacions de l'any als patis vienesos del MuseumsQuartier.

De la mateixa forma que en una representació teatral s'escenifica un guió desenvolupat en diferents escenes en què els actors fan el seu paper en un escenari amb un decorat canviant, una intervenció mutant ha de planificar-se minuciosament tenint en compte factors como el nombre i la durada de les escenes, els actors participants i la naturalesa de la transformació física de l'espai públic.

⁷ Kayden, J.S. *Privately Owned Public Space: The New York City Experience*. Nova York: John Wiley and Sons, 2000.